

237

KONCEPCIJA NPP ZA SREDNJE TEHNIČKE I STRUČNE ŠKOLE

1. UVODNE NAPOMENE

Znanje je temeljni resurs za razvoj društva i veoma važan preduvjet uspješnosti. Glavni faktori prema kojima se države dijele na razvijene i nerazvijene, bogate ili siromašne jesu razlike u znanju i njegovoj primjeni. Reforma sustava naobrazbe i njegovo prilagođavanje novim dostignućima je svakako i jedan od preduvjeta za pridruživanje suvremenim Europskim tokovima.

Funkcionalna znanja utemeljena na definiranim ciljevima učenja, koji u prvi plan stavljaju ishode ili rezultate učenja, odnosno vještine, sposobnosti i osobne kompetencije moraju biti vodilja.

Lisabonskom i Kopenhaškom deklaracijom, 2000. i 2002. godine, Europska unija (EU) je pokrenula desetogodišnju strategiju koja ima za cilj da EU postane najdinamičnija i najkonkurentnija ekonomija u svijetu utemeljena na znanju. U Europskoj strategiji 2020., u fokusu je pet oblasti: zapošljavanje, inovacije, naobrazba, socijalna inkluzija i klima/energija. Sve zemlje članice su usvojile svoje državne ciljeve za svaku ovu oblast.

Sustav srednje stručne naobrazbe (SSO-a) mora omogućiti mladim ljudima stjecanje općepriznatih kvalifikacija, mobilnost na tržištu rada i u sustavu naobrazbe.

U procesu reforme srednje stručne naobrazbe (SSO-a) obrazovne vlasti u Bosni i Hercegovini (BiH) su se još 1998. godine odlučile za primjenu modularne metodologije u razvoju nastavnih planova i programa (NPP-a), što je potvrđeno i 2007. godine donošenjem Strategije razvoja stručne naobrazbe i obuke u Bosni i Hercegovini za period 2007.-2013. godine sukladno kojoj je, prilikom unaprjeđivanja NPP-a, potrebno primjenjivati modularnu metodologiju. Ovo opredjeljenje predviđeno je i Strateškim pravicima razvoja naobrazbe u Bosni i Hercegovini sa planom implementiranja, 2008.–2015. godine. Referentnu točku koordinacije izrade NPP-a predstavlja dokument Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“ broj: 31/2011) kojim se reforma NPP-a, između ostalog, ogleda i u njihovoj modularizaciji u srednjoj naobrazbi, te redizajniranju postojećih i uvođenju novih kvalifikacija.

Proces uvođenja modularne metodologije kod izrade NPP-a u BiH je započeo školske 2000/2001. godine, a pravno je definiran Okvirnim zakonom o srednjoj stručnoj naobrazbi i obuci u Bosni i Hercegovini koji je usvojen 2008. godine.

Koncepcija srednje stručne naobrazbe predstavlja okvir i polaznu osnovu za unaprjeđenje srednje stručne naobrazbe na području Tuzlanskog kantona, bazirane na predloženim načelima i stavovima za buduću organizaciju i realizaciju srednje stručne naobrazbe. Prijedlog Koncepcije se temelji i na dosadašnjim iskustvima i zapažanjima iz prakse, kao i odredbama naprijed pomenutih dokumenata.

Ovaj dokument je od velike važnosti kako za škole, tako i za učenike, roditelje, privredne subjekte i dr.

Koncepcija srednje stručne naobrazbe zahtijeva i donošenje novih ili izmjene i dopune postojećih dokumenata.

2. TEMELJNI PRISTUP RAZVOJU STRUČNE NAOBRAZBE

Naobrazba i stvaranje ljudskih resursa su u vrhu prioriteta i suvremene tendencije razvoja zemalja tržišne privrede i nalaze se u vrhu prioriteta strategija i politika socijalnog, ekonomskog i tehnološkog napretka. Socijalno-ekonomske promjene, znanstveno-tehnološki razvoj, savremene tehnologije zahtijevaju kadrove koji će moći efikasno participirati i pratiti procese, promjene i napredak, odnosno naobrazbu i učenje bi trebali biti instrument cjelokupnog društvenog razvoja (društvo koje uči). Važna je naobrazbu, a posebno stručnu, posmatrati kao imperativ i pretpostavku cjelokupnog socijalno-ekonomskog razvoja. To pretpostavlja inoviranje kako općih tako i specifičnih ciljeva stručne naobrazbe, koja će biti usmjerena na stjecanje stručnih znanja i razvoj ključnih sposobnosti i vještina potrebnih za uspješno uključivanje u proces rada, ali i dalje učenje i veću fleksibilnost u prihvatanju promjena u cjelini, mobilnost radne snage, kao i za cjeloživotno učenje i uključivanje u neformalno i informalno učenje.

3. CILJ SREDNJE STRUČNE NAOBRAZBE

Opći cilj srednje stručne naobrazbe je omogućiti mladima da steknu znanja, vještine i sposobnosti (radne kompetencije), zapošljavanje, dalju naobrazbu i učenje tj:

- stjecanje znanja i kvalifikacija, odnosno radnih kompetencija, znanja i vještina potrebnih za rad u određenom području rada, stvaranje preduvjeta za zapošljavanje i ekonomsku neovisnost,
- stjecanje inicijalne i priprema za kontinuiranu stručnu naobrazbu i usavršavanje
- razvoj sposobnosti, talenata i osobno samopotvrđivanje.

U procesu razvoja i modernizacije srednje stručne naobrazbe važno je uvažavati i poštivati određene principe, kao:

- partnerstvo, što podrazumijeva zajedničku djelatnost i odgovornost različitih interesnih grupa i partnera pored samih obrazovnih institucija srednje naobrazbe i poslodavaca, komora, udruga, visokoškolskih institucija, nevladinih organizacija, roditelja, učenika i drugih pojedinaca, na svim razinama i u različitim domenima organizacije i realizacije naobrazbe, kreiranja programa i modula, kao i upisne politike;

- dostupnost svim kategorijama stanovništva koje ispunjavaju ulazne zahtjeve za pojedine vrste programa i razine naobrazbe, što znači ne samo pravo nego i realna mogućnost za stjecanje srednje stručne naobrazbe, poštujući potrebe, želje i mogućnosti učenika, ali i društvene mogućnosti i potrebe zajednice;

- otvorenost, u smislu potreba pojedinca i tržišta rada, vertikalne i horizontalne prohodnosti, mogućnosti korištenja resursa poduzeća u procesu učenja i osposobljavanja;

- profesionalizacije rada nastavnika i suradnika-kontinuirano usavršavanje nastavnika i suradnika, odgovarajuću pedagoško-psihološku naobrazbu, kontinuirani profesionalni razvoj i stručno usavršavanje;

- usmjerenost na ishode, odnosno precizno definiranje onoga što učenici znaju i što su u stanju da urade nakon završetka određenog programa, kao i jasna organizacijska, didaktičko-metodička artikulacija načina postignuća ishoda, što podrazumijeva da i kroz institucionalnu i programsku

raznovrsnost postignu jednakost ishoda, raznolikost mogućnosti, načina i puteva u njihovom postizanju;

-stručna naobrazba, osposobljavanje i obuka treba da bude strukturirana i koncipirana tako da omogući pojedincu da prenese ključne kompetencije sa jednog posla na drugi, da ima adaptivne sposobnosti sukladno zahtjevima tržišta rada, da odgovori na promjene i zahtjeve radnih mjesta i jačaju razvoj poduzeća. To zahtijeva razvoj standarda i programa koji treba da odražavaju promjene u potražnji na tržištu rada, dizajniranje širokih profila zanimanja, uspostavljanje lokalnog partnerstva sa poslodavcima, socijalnim partnerima i svim zainteresiranim učesnicima. Radne kompetencije koje vode ka zapošljavanju podrazumijevaju pored intelektualnih sposobnosti i društvene i interpersonalne vještine i znanja, poslovne i poduzetničke vještine i znanja;

-nužno je razvijanje poduzetničkih sposobnosti učenika što podrazumijeva vještine i ponašanje, razvijanje samouvjerenosti, samopoštovanja, kreativnosti, komunikativnost, preuzimanje rizika, rješavanje problema i timski rad.

4.SVRHA NASTAVNOG PLANA I PROGRAMA

Sveobuhvatno planiranje u naobrazbi i provođenje naobrazbe se materijalizira kroz nastavni plan i program. Glavna uloga mu je da omogući dobre pretpostavke i uvjete unutar određenog okruženja u kojem se odvija naobrazba i obuka kao i kvalitet implementacije naobrazbe i obuke.

Bosna i Hercegovina je zemlja u razvoju i potpisnica je brojnih sporazuma sa Europskom unijom vezano za njen pristup zemljama članicama Europske unije. Modernizacija naobrazbe je dio toga, čiji sastavni dio je i reforma i razvoj stručne naobrazbe i obuke sukladno standardima Europske unije.

Koristeći gore navedeno kao startnu poziciju i početnu točku, razvijeni su modularni NPP.

Razvijenim Nastavnim planom i programom potrebno je utvrditi svrhu, ciljeve, zadatke, ishode znanja, nastavne predmete i sadržaje, trajanje i osnovne oblike izvođenja programa, godišnji i tjedni broj sati nastave za svaki predmet, didaktičke i druge uvjete za izvođenje nastavnog plana i programa.

Modularni NPP je organiziran u formi dvije glavne komponente: opće naobrazbe i komponente stručne naobrazbe i obuke. Između ove dvije komponente prepoznaje se i treća - općeobrazovni predmeti koji su u funkciji struke.

Naobrazba po modularnoj metodologiji brže se prilagođava uvjetima tržišne ekonomije. Socijalni partneri se uvode u sustav naobrazbe i oni imaju značajno učešće u izradi NPP-a, izradi standarda zanimanja, upisnoj politici itd. Modularni NPP-i bazirani su na ishode učenja koji su prikazani kroz znanja, vještine i osobne kompetencije. Programi su koncipirani tako da uvažavaju individualne sklonosti, sposobnosti i razvojne potrebe učenika; osposobljavaju učenike za permanentnu naobrazbu; prilagođeni su zahtjevima i uvjetima zapošljavanja u određenim zanimanjima; razvijaju kod učenika stručne i ključne kompetencije; u pripremi predmetnih sadržaja temelj čini povezanost općeobrazovnih, stručnoteorijskih predmeta i praktične nastave; podstiču poduzetničku naobrazbu; podstiču ekološku naobrazbu; otvoreni su

za lokalno prilagođavanje; općeobrazovni predmeti su u funkciji struke.

Modularnim NPP-ima omjer općeobrazovnih i stručnoteorijskih predmeta kao i praktične nastave je promijenjen u korist ovih posljednjih. Odnos općeg i stručnog dijela se ne može unaprijed utvrditi za svaki program iz razloga što se nastavni planovi i programi moraju razvijati na temelju postavljenih standarda znanja, vještina i kompetencija. U nekim zanimanjima je potrebno za praktičnu obuku znatno više vremena nego u drugim zanimanjima iz iste porodice zanimanja. Također, ne treba zanemariti činjenicu da od odnosa općeg i stručnog dijela NPP-a ovisi uspješnost vertikalne prohodnosti učenika, odnosno nastavak školovanja na univerzitetima.

Kreiranje sadržaja modula na državnoj razini izradila su stručna tijela sastavljena iz reda nastavnika srednje stručne i opće naobrazbe iz srednjih stručnih i tehničkih škola iz BiH.

Pored modularnih NPP u srednjim školama TK, učenici se obrazuju i po klasičnim NPP na bazi definiranja jasno postavljenih nastavnih jedinica, na bazi nastavnih tjedana, odnosno nastavnih dana.

U modularnim nastavnim planovima i programima, akcent se više stavlja na ciljeve i zadatke učenja i željene ishode (u formi znanja, vještina i sposobnosti) nego na opis sadržaja. Akcent se takođe stavlja i na zahtjeve potencijalnih poslodavaca.

Ciljevi (opći i specifični ciljevi, kompetencije) su u korelaciji sa sadržajem i vremenom, kao glavnim, suštinskim elementima. Svi oni dolaze zajedno objedinjeni u nastavnim strategijama. Na kraju se, različitim postupcima i tehnikama evaluacije, provjerava dostignuta razina postignuća očekivanih rezultata, prilagođeno drugim elementima.

5.CILJ ODGOJNO-OBRAZOVNE DJELATNOSTI

Nastavni plan i program sadrži sve neophodne elemente za organiziranje nastavnog procesa i učenja, te nastavniku treba da posluži kao sredstvo za ostvarivanje željenih ciljeva učenja (opći i posebni ciljevi). Uvođenje izbornih predmeta i projektni tjedni u svrhu učenja i ocjenjivanja kao konkretnih metoda rada i evaluacije u okviru modularnih NPP, omogućava dodatno razvijanje vještina kod učenika.

Obrazovno-odgojnom djelatnošću u srednjim stručnim i tehničkim školama uspostavlja se sustav stjecanja ključnih kompetencija koje svaki učenik treba da stekne po završetku srednjoškolske naobrazbe.

KLJUČNE KOMPETENCIJE

Ključne/temeljne kompetencije za cjeloživotno učenje označavaju skup kompetencija odgovarajuće razine, koje su nužne pojedincu za uključivanje u život zajednice, a temelj su za stjecanje kompetencija tijekom života za sve osobne, društvene i profesionalne potrebe. Ključne kompetencije cjeloživotnoga učenja implicitno se uključuju u sve kvalifikacije i time predstavljaju iznimno važan element.

EU je definirala 8 (osam) ključnih kompetencija:

- komunikacija na maternjem jeziku;
- komunikacija na stranim jezicima;
- matematička pismenost i temeljne kompetencije u znanosti i tehnologiji;
- kompjuterske kompetencije;
- učiti kako se uči;
- interpersonalne i građanske kompetencije;
- poduzetništvo;
- kulturološka ekspresija.

Na temelju Europskog referentnog okvira ključnih kompetencija APOSO BiH je za BiH definirala deset ključnih kompetencija:

- jezično-komunikacijske kompetencije na maternjem jeziku;
- jezično-komunikacijske kompetencije na stranom jeziku;
- učiti kako se uči;
- socijalne i građanske kompetencije;
- matematička pismenost i kompetencije u znanosti i tehnologiji;
- informatička pismenost (informacijska, medijska, tehnološka);
- samoinicijativa i poduzetničke kompetencije;
- kulturna svijest i kulturno izražavanje;
- kreativno-produktivne kompetencije;
- tjelesno-zdravstvene kompetencije.

ISHODI UČENJA

Ishodi/rezultati učenja su znanja i vještine, te pripadajuća samostalnost i odgovornost koje je osoba stekla učenjem i dokazuje nakon postupka učenja. Ishodi/rezultati učenja označavaju sve ono što se stječe učenjem, a to su, kao što je već navedeno, kompetencije, koje se prikazuju kroz znanja i vještine, te pripadajuću samostalnost i odgovornost. Vrednovana i pozitivno ocijenjena znanja i vještine (tada i njima pripadajuća samostalnost i odgovornost) nazivamo ishodima učenja. Gornjim se opisom naglašava da ishodi učenja pripadaju određenoj osobi te da je izvršeno (društveno prihvaćeno) dokazivanje (vrednovanje, ocjenjivanje) njihovoga posjedovanja (na primjer ispitima). Razina ishoda učenja (engl. Reference Level of Learning Outcomes) označava složenost i doseg stečenih kompetencija, a opisuje se skupom mjerljivih pokazatelja.

Modularni nastavni planovi i programi za zanimanja koji su razvijeni u okviru modularnog programa, omogućavaju tijekom školovanja stjecanje znanja, vještina i kompetencija, uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja.

Sadržaji NPP-a za predmete/module su usklađeni, prilagođeni i treba da zadovoljavaju iskazane lokalne potrebe tržišta rada i integriraju zahtjeve privrede kroz ishode učenja. Oni uključuju ključne kompetencije za cjeloživotno učenje, a naročito vještine komunikacije na stranim jezicima, korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija i poduzetničko učenje. NPP omogućava horizontalnu i vertikalnu prohodnost učenika.

6. STRUKTURA OBRAZOVNO-ODGOJNE DJELATNOSTI U SREDNJIM STRUČNIM I TEHNIČKIM ŠKOLAMA

Obrazovno-odgojna djelatnost realizira se kroz različite vidove nastave i drugih aktivnosti, a to su:

- redovna nastava,
- fakultativna nastava,
- izborna nastava,
- dodatna nastava,
- dopunska nastava,
- ferijalna praksa,
- izborno-obvezna nastava,
- vannastavne aktivnosti,
- specijalizirani programi za nadarene,
- rad s odjeljenskom zajednicom,
- suradnja sa obitelji,
- javna i kulturna djelatnost škole.

REDOVNA NASTAVA

Predstavlja najznačajniji vid nastave u formalnoj naobrazbi. Ona predstavlja konkretnu aktivnost nastavnika i učenika gdje se realiziraju nastavni sadržaji svih predmeta planiranih na temelju konkretnih nastavnih programa i modula.

Redovna nastava je obvezna za sve učenike.

FAKULTATIVNA NASTAVA

Organizira se s ciljem da se zadovolje opći interesi učenika, roditelja i zajednice, a prema optimalnim mogućnostima škole i sukladno raspoloživim kadrovskim, materijalnim i financijskim kapacitetima škole. Prema raspoloživim mogućnostima škole, škola može organizirati fakultativnu nastavu. Odluku o uvođenju fakultativne nastave donosi nadležni stručni organ škole.

Učenici se samostalno opredjeljuju za ovaj vid nastave, i na početku školske godine, sa liste koju utvrđuje Ministarstvo za svaku vrstu škole, bira fakultativni predmet. Ako se opredijeli na početku školske godine, tada je obavezan pohađati tu nastavu. Ukoliko učenik u nastavnom procesu poučavanja ostvari pozitivnu ocjenu, takva ocjena se unosi u svjedočanstvo.

Negativno ocijenjen predmet ne unosi se u svjedočanstvo učenika niti takva ocjena ulazi u bilo kakav dosije učenika.

IZBORNA NASTAVA

Uvodi se u školu na način da učenik na početku završne godine naobrazbe može birati minimalno jedan i maksimalno dva predmeta izborne nastave. Učenik dobrovoljno bira jedan ili dva predmeta za izbornu nastavu, uglavnom one predmete koji su mu u funkciji izrade matorskog rada/završnog ispita. Ako se učenik opredijeli na početku školske godine, tada je obavezan pohađati tu nastavu. Ukoliko učenik u nastavnom procesu ostvari pozitivnu ocjenu, takva ocjena se unosi u svjedočanstvo.

Negativno ocijenjen predmet ne unosi se u svjedočanstvo učenika niti takva ocjena ulazi u bilo kakav dosije učenika.

DODATNA NASTAVA

Uvodi se u školu na način da učenik na početku svake godine naobrazbe može birati minimalno jedan i maksimalno dva predmeta dodatne nastave. Ovaj vid nastave namijenjen je učenicima koji ostvaruju odlične rezultate u radu i dodatnom nastavom žele da prošire obim svoga znanja. Učenik dobrovoljno bira jedan ili dva predmeta za dodatnu nastavu, uglavnom one predmete koji su u funkciji uže profesionalne orijentacije. Ako se učenik opredijeli na početku školske godine, tada je obavezan pohađati tu nastavu. Ovaj vid nastave se ne ocjenjuje.

DOPUNSKA NASTAVA

Organizira se za učenike koji iz bilo kojih razloga sporije napreduju ili zaostaju u učenju. To je najčešće bolest, prelazak iz jedne u drugu školu ili težina gradiva. Ova nastava ima instruktivni i interventni karakter i nastavni rad je individualiziran. Njeno trajanje je ograničeno od nekoliko sati do nekoliko tjedana. Za učenike koji sustavno ne pokazuju rezultate nema svrhe uključivanje u dopunsku nastavu.

FERIJALNA PRAKSA

Organizira se za one radne zadatke iz NPP koji se ne mogu realizirati u školi, školskoj radionici ili laboratoriji, a koji su vezani za određenu sezonu ili posebnu primjenu stečenog znanja, rad na otvorenom prostoru, za posebna postrojenja i uređaje a za što škola nema uvjeta. Ferijalnu praksu škola organizira po potrebi u tijeku raspusta. Nastavnim planom i programom utvrđuje se obveza, program, vrijeme i trajanje obavljanja ferijalne prakse za konkretno stručno zvanje i zanimanje, i unosi se u godišnji program rada škole. Uvjeti izvođenja ferijalne prakse za učenike utvrđuju se ugovorom.

IZBORNA-OBVEZNA NASTAVA

Izborna-obvezna nastava organizira se za nastavu vjeronauka ili religijska kultura/povijest religija, sukladno opredjeljenju učenika i njegovog roditelja.

VANNASTAVNE AKTIVNOSTI

Realiziraju se kroz sekcije, klubove i udruge učenika. U ove aktivnosti, učenik se uključuje slobodno, po sopstvenom izboru. Ovim programima nastoji se osigurati da učenici ispoljavaju i razvijaju svoje sposobnosti i talente u područjima u kojima kroz ostale aktivnosti škole ne mogu zadovoljiti takve potrebe. Programi vannastavnih aktivnosti razvijaju kreativnost, inventivnost, radoznalost, te ispoljavanje različitih vrsta talenata u područjima umjetnosti, usvajanju kreativnih tehnika učenja, relaksaciju duha i tijela, razvoj socijalnih kompetencija i sl. Ove aktivnosti planiraju se godišnjim programom rada škole.

SPECIJALIZIRANI PROGRAMI ZA NADARENE

Namijenjeni su nadarenim i talentiranim učenicima. Darovitost kao produktivno kreativna sposobnost, intelekt,

kreativnost i interakcija visoko razvijenih sposobnosti, predstavljaju obvezu zajednice da o tome vodi posebno računa. Poticanje darovite djece može se vršiti kroz različite programe i pitanja u područjima u kojima darovita djeca iskazuju interes. Pri tome treba izbjegavati određene stereotipe, obrasce ponašanja i nametanje vlastitih ideja, a treba pobuđivati hrabrost u zagovaranju vlastitih ideja i kritičko prosuđivanje. To su ona djeca koja gaje istinsku motiviranost za područje u kojem su nadareni i pokazuju znakove prijevremene i vrlo jake razvijenosti. Ovakva djeca su, u pravilu, uključena u sve aktivnosti škole i izvan školskih područja.

RAD S ODJELJENSKOM ZAJEDNICOM

Obveza je razrednika da u odjeljenju djeluje sa najvišim principima odgojno-obrazovnog rada, kao pedagog, savjetnik, edukator. Ovaj program rada donosi se na razini škole od strane najvišeg stručnog organa škole, sukladno strukturi i potrebama odjeljenja.

SURADNJA S OBITELJI

Rad sa obitelji realizira se putem individualnih kontakata, posjetama obitelji učenika, održavanjem redovnih roditeljskih sastanaka, grupnih sastanaka sa roditeljima ili dijelom roditelja po posebnim razlozima, sastancima ravnatelja škole sa svim roditeljima, koji mogu biti povremeni i javni. Sastanci sa roditeljima mogu biti informativni, instruktivni i konsultativni. Zbog ukazane potrebe, ravnatelj može naložiti održavanje sastanka sa roditeljima u interesu škole, roditelja i djece.

JAVNA I KULTURNA DJELATNOST ŠKOLE

Organizira se u svakoj školi zbog povezivanja škole sa zajednicom. Ona podrazumijeva učešće škole u širokom spektru aktivnosti sa vladinim i nevladinim sektorom, formalnim i neformalnim udrugama, pojedincima, istaknutim ličnostima i organizacijama, sve u cilju da se javni interes naobrazbe prepozna u široj zajednici i da se pobudi svijest građana o potrebi uspostavljanja kvalitetnog i prohodnog obrazovnog sustava.

Zadaci odgoja u tehničkim i stručnim školama neposredno se svode na tri razine:

1. Razvijanje sposobnosti stjecanja i primjene stečenih znanja, stjecanje sposobnosti za realizaciju i unaprjeđivanje profesionalnih zadataka poslije završetka srednje naobrazbe, uspostava radnih navika i interesiranja za rad i vlastitu kontrolu i samokontrolu rada.

2. Kroz proces naobrazbe i odgoja, razvijati maksimalnu odgovornost prema radu na razini profesionalne i osobne odgovornosti, razvijati elemente motivacije za posao za koji se učenik opredjeljuje po završetku naobrazbe, razvijati vještine komuniciranja na svim razinama u zajednici a kasnije i u procesu rada i proizvodnje, razvijati smisao za timski rad i profesionalno povezivanje u poslovima.

3. Podsticanje i razvijanje kod učenika inovativnosti, kreativnosti i radoznalosti za ključne elemente naobrazbe u struci, dostizanje izvjesnog stupnja kreativnosti i kritičnosti naspram problema sa kojima se učenik susreće u nastavnom procesu a kasnije i u radu, razvijanje sposobnosti objektivnih pristupa u rješavanju problema, razvijanje poduzetničkih kompetencija te smjelosti i hrabrosti za prihvatanje rizika i odgovornosti.

7. NASTAVNI PLANOVI I PROGRAMI

Srednje stručne škole rade po NPP koji imaju opći i posebni dio.

Opći dio se temelji na općim osnovama školskog programa i trebale bi biti iste ili približno iste za sve srednje stručne škole i predstavljati temelj za donošenje programa završnih i maturalnih ispita i utvrđivanje kriterija vrednovanja kvaliteta naobrazbe.

Posebni dio programa srednje stručne naobrazbe utvrđuje se prema vrstama naobrazbe i obrazovnih profila koji se realiziraju.

Srednje tehničke i stručne škole obuhvataju široku lepezu zanimanja različitih usmjerenja, sa vrlo širokim predmetnim područjima opće i stručne naobrazbe.

Nastavne planove čini ukupan fond sati po predmetima u dva globalna područja:

- Jedinstveno općeobrazovno područje 40%-45% ukupnog fonda sati tijekom trajanja obrazovnog ciklusa.
- Stručno područje, što podrazumijeva stručno teorijsku i praktičnu nastavu 55-60% u ukupnom fondu redovne nastave trajanja obrazovnog ciklusa.

Ishodi općeobrazovnog područja u srednjoj stručnoj naobrazbi moraju biti definirani sukladno standardima zanimanja, koncepciji i vrsti profila zanimanja.

Kao osnova se uzima godišnji fond sati, a program se realizira kroz predmete, kroz module i praktičnu nastavu sa različitim dužinama trajanja što zahtijeva i fleksibilniju organizaciju nastave.

U pravilu, nastavni predmeti iz kojih se na srodnom fakultetu polaže prijemni ispit kao i predmeti koji se pri upisu na fakultet vrednuju po posebnim kriterijima (kao relevantni) zastupljeni su u nastavnim planovima i programima u velikom procentu sa istim sadržajima kao i predmeti u gimnazijama općeg smjera.

ODGOJNO-OBRAZOVNA PODRUČJA

Agencija za predškolsku, osnovnu i srednju naobrazbu BiH (APOS0 BiH) je definirala osam odgojno-obrazovnih područja unutar kojih su sadržani nastavni predmeti koji se izučavaju u obrazovnim sustavima BiH. Agencija je uradila i Zajedničku jezgru NPP (ZJNPP) za većinu odgojno obrazovnih područja, definirane na ishodima učenja, što je i objavljeno u „Službenom glasniku BiH“.

Područja kako ih je definirala APOS0 su:

- jezičko-komunikacijsko,
- matematičko područje,
- prirodno područje,
- društveno-humanističko područje,
- područje tehnike i informacijske tehnologije,
- umjetničko područje,

- tjelesno i zdravstveno područje,
- kroskurikularno i međupredmetno područje

ELEMENTI NPP

Jedinstvena metodologija izrade, elementi sadržaja modularnih i klasičnih nastavnih planova i programa srednje stručne naobrazbe, a što je strukturalni okvir za organizaciju i realizaciju naobrazbe kao i za postizanje željenih ishoda učenja treba da ima definirane:

- ciljeve i zadatke (i/ili željeni/očekivani ishodi),
- sadržaje učenja (materija),
- procese i aktivnosti postignuća i realizacije programa (organizacioni oblici, modeli, metode nastave i učenja)
- resurse, uvjete učenja, nastavna sredstva,
- načine, kriterijume i standarde vrednovanja postignuća

Važna prednost je što se otvaraju mogućnosti uvođenja novih nastavnih metoda, posebno aktivnih oblika nastave i različitih kombinacija teorijske i praktične nastave, a u tom procesu je važno osigurati:

- balans između opće i stručne naobrazbe, stručno teorijske naobrazbe i profesionalne prakse/praktične nastave,
- vertikalnu i horizontalnu prohodnost unutar programa u okvirima jednog i više područja rada,
- uvođenje modularnog principa rada bilo u cjelini stručne naobrazbe bilo po područjima rada ili u okvirima pojedinačnih stručnih škola ili obrazovnih institucija,
- povezivanje sa višim razinama srednje naobrazbe i omogućavanje prohodnosti ka visokoj naobrazbi.

Nastavni plan i program treba da postigne određene ciljeve. Nastavni plan i program je kompleksna cjelina koja, po svojoj strukturi, obuhvata više posebnih elemenata i više posebnih komponenti.

U ovisnosti od obrazovnih politika i intencija razvoja nastavnih planova i programa prisutnih u obrazovnom okruženju, neki od ovih elemenata mogu se izostaviti a drugi se mogu naglasiti.

STRUKTURA MODULA (U MODULARNOJ NASTAVI)

MODUL:

Moduli su specifični i posebni segmenti, paketi učenja koji vode do postignuća definiranih ishoda učenja. Mogu biti samostalni ili dio širih programskih, odnosno organizacijskih cjelina. Po strukturi osiguravaju stjecanje znanja i kompetencija, razvoj vještina i međudisciplinarno odnosno međupredmetno povezivanje, gdje granice između disciplina ne moraju biti oštro određene, već omogućuje prožimanje, korelativnost i stvaranje jedinstvenog modularnog paketa. Modul je samostalni ali povezani skup ishoda učenja unutar šireg predmeta ili izvan njega, sa jasno određenim sadržajem, i unaprijed definiranim ocjenjivanjem, metodologijom i standardima. Naziv modula jasno ukazuje na sadržaj modula koji se realizira u tijeku predviđenog broja sati.

ŠIFRA MODULA: Posebna šifra za svaki modul III ili IV – Zanimanje III ili IV stupanj,
 – Broj zanimanja iz nomenklature, sekcijski broj,
 ST – Poglavlje koje pripada stručnoteorijskoj nastavi
 OP - Općeobrazovni predmet
 OPS-Općeobrazovni predmet u funkciji struke
 SP – Stručna praksa,
 01 – Redni broj predmeta u nastavnom planu
 01 – Redni broj modula

SVRHA MODULA: Kratka izjava koja objašnjava modul

POSEBNI ZAHTJEVI: Ranije stečena znanja

OPĆI CILJEVI: Uopćene izjave koje definiraju promjene koje će nastupiti u samim učenicima; ukazuju na ključne elemente-kompetencije (znanje, vještine, stavovi), koje treba da budu razvijene u samom učniku.

U naobrazbi usmjerenoj na ishode, ishodi su definirani prije početka procesa naobrazbe i poznati su nastavnicima i učenicima, koji u procesu učenja dobijaju neophodnu podršku u dostizanju ishoda. Ishodi determiniraju i definiraju proces naobrazbe i učenja. U definiranje ishoda mogu pored nastavnika iz škola biti uključeni i univerzitetski nastavnici i eksperti iz znanstveno-istraživačkih institucija, praktičari, predstavnici poslodavaca, sindikata, učenici, roditelji.

JEDINICE: Manje oblasti učenja čije sadržaje nastavnici realiziraju u tijeku potrebnog broja nastavnih sati. Svaka jedinica ima svoju procentualnu važnost u okviru modula koja izravno ukazuje na dužinu obrade sadržaja. Nastavnik detaljno razrađuje jedinice u godišnjem i mjesečnom planu rada.

REZULTATI: Detaljno opisuju znanja, vještine i sklonosti, koje učenik treba biti sposoban pokazati kao rezultat uspješno završenog modula.

SPOZNAJNE SPOSOBNOSTI:

Po sjećanju-definirati, nabrojati, identificirati, imenovati, izjaviti, prepoznati, prikazati, nabrojati

Porazumijevanju-objasniti, interpretirati, predvidjeti, razlikovati, sažeti, sastaviti, protumačiti

Primjena-analizirati, riješiti, računati, procijeniti, planirati, pronaći, izabrati, organizirati.

PRAKTIČNE SPOSOBNOSTI:

Manuelne-sastaviti, mjeriti, rukovati, konstruirati, izvesti, koristiti

Sposobnosti ophođenja – vladanja-pokazati, slušati, komunicirati, savjetovati, raditi, poštovati.

SMJERNICE ZA NASTAVNIKE: Ukazuju na načine realizacije nastavnog procesa i ostvarivanja rezultata učenja:

- daju preporuke o obliku rada,
- upućuju na nastavna sredstva,
- preporučuju nastavne metode,

INTEGRACIJA: Moguće povezivanje modula i predmeta.

IZVORI: Prijedlog literature i nastavnih sredstava i pomagala za realizaciju modula.

OCJENJIVANJE: Glavna svrha ocjenjivanja je određivanje razine postignutih rezultata učenja.

U svakom modulu su predložene neke od tehnika ocjenjivanja: esej (širi osvrt učenika-odgovori na pitanja), intervju, upitnik, anketa, dnevnik, usmena prezentacija, portfolio, projekt, test. Za svaku tehniku ocjenjivanja je definirano procentualno učešće u konačnoj ocjeni modula.

STANDARDI POSTIGNUĆA

Označavaju razvoj sposobnosti učenika i u isto vrijeme označavaju očekivanja koja treba da ostvari učenik u obrazovnom procesu. Standardi osiguravaju zajedničku referentnu točku za nastavnike u procesu posmatranja, procjenjivanja i izvještavanja o postignućima učenika tijekom određenog vremena. Standardi predstavljaju mjere za postizanje kvaliteta programa.

8. PROFILI NASTAVNIKA

Profil i stručna sprema nastavnika utvrđuje se za svaki nastavni predmet i navodi se na kraju, kao sastavni dio nastavnog programa tog predmeta.

9. SADRŽAJ I NAČIN POLAGANJA MATURSKOG/ZAVRŠNOG ISPITA

Za svako stručno zvanje i zanimanje u srednjoj stručnoj školi na kraju nastavnih programa koji se realiziraju u toj srednjoj školi navode se upute za polaganje maturalnog ispita.

10. PREGLED ŠIFARA MODULA

Bit će naznačene samo za modularnu nastavu.

11. STRUKTURA SREDNJE STRUČNE NAOBRAZBE

Srednja stručna naobrazba obuhvata naobrazbu u:

- četvorogodišnjem trajanju-tehničke škole
- trogodišnjem trajanju-stručne škole
- srednja stručna naobrazba odraslih.

12. NASTAVNICI I STRUČNI SURADNICI

Nastavnici i stručni suradnici u srednjoj stručnoj naobrazbi su važni akteri njegovog reformiranja i kontinuirane transformacije i prilagođavanja društvenim i individualnim potrebama.

Temelj nastavničkog profesionalizma i profesionalnog razvoja je usmjerenost na učenike ali i na definiranje vlastite pozicije i mogućnosti u procesu razvoja i učenja učenika i ujedno njihova spremnost i sposobnost da pomognu učenicima kako bi dosegli najviše standarde i razine postignuća u učenju i naobrazbi. Sukladno tome nastavnici i stručni suradnici imaju pravo na kvalitetan i kontinuirani profesionalni razvoj, što se ostvaruje kroz inicijalno stručno pripremanje i osposobljavanje, kontinuirano stručno usavršavanje, stručno napredovanje, pedagoško, psihološkog i andragoškog osposobljavanja i usavršavanja.

